THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. WINBERG, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

PUBLISHED BY

— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —

281-253 Queen Street West Telephone Adelaide 3987

SUBSCRIPTION RATES: $3.50 PER YEAR
SINGLE COPY 1c.

Entered as Second Class Mai Matter at G.P.O. Toronto, Ontario January 22nd, 1913

אין ארגאניזאציע ליענט דער סוד פון ערפאלג

היינט צו טאג פרעגט שוין קיינער ניט — צו עס וויכטיג צו האבען אן אייגענעם פערטרעטער אדער ניט, ווייל דיעזע פראגע איז שוין לאנג פערעפענטליכט געווארען אין פאליטיזען זינען.

ניט נאר איז וויכטיג פאר יעדער פארטיי אין בעמעגונג צו האבען איהרע פערטרעטער אינ'ם העכסטען הייז פון לאנד, דארטען וואו די לאנדס־געטעצען ווערען פערפאסט, נאר איב יעדער מינדערהייט אן גרופע זוכט צו האבען איהרע פערטרעטער.

קיינער פרעגט שוין היינט דארום ניט, צי עס איז אין די אינטערעסען פון די קאנאדער אידען צו האבען אייגענע פערטרעטער אין די פלעצער, פון וואנען דאס לעבען פון לאנד ווערט בעאיינפלוסט.

איב עס איז יא פערהאן, וועלכע עס איז פראגע, איז עס, ווי אזוי בעקומט מען א פערטרעטערשאפט.

די אידען פון מאניטאבא האבען צו אזא פערטרעטערשאפט זיך שוין דערשלאגען, (אבוואהל זיי האבען עס ניט הייי־יאהר דורך א צופאל) די אידען פון קוויבעק האבען עס הייי־יאהר דערגרייכט, אין יעצט איז געקומען דער מאמענט, ווען אויך די אידען אין אנטאריא קענען זיך אזא פערטרעטערשאפט דערשלאגען.

זייט דער "סיט א." אין סאיט וועסט טאראנטא איז געבליבען לער, האבען די טאראנטער אידען בעקומען א מעגליכקייט צו ערוועהלען אן אייגענעם פערטרעטער.

אמת די וואהלען אין יענעם דיסטריקט, ווערען נאך דערווייל פון דער רעגיערונג צוריקגעהאלטען, אבער לאנג אזוי זיין קען עס דאך ניט. וואהלען אין יענעם פלאץ מוזען פריהער אדער שפעטער אנקומען אויטא־מאטיש, און ווען אפילו דער רעגיערונג זאל עס געלונגען אבצוהאלטען, איז עס העכסטענס ביז אנפאנג הערבסט, לענגער וועט זי עס שוין ניט קע־נען אכציהען.

און מיר פרעגען, צו זענען די היגע אידען גרייט צו די וואהלען.

עס איז יעצט ניט קיין פראגע פון א קאנדידאט, ווייל וועלכער קאנ־דידאט עס זאל ניט אריינגעשטעלט ווערען, ווי פאפולער ער זאל ניט זיין, מוז צוערשט זיין א גוטער ארגאניזאציע. וועלכע זאל דורך ארבייט איהם זעהן צו ערוועהלען, ווייל נאר אין ארגאניזאציע ליענט דער סוד פון ער־פאלג.

אידישע פאליטישע ארגאניזאציעס, זענען וויכטיג אין אלע צייטען, אין טעג פון וואהלען אבער זענען זיי א נויטווענדיגקייט.

ליידער זענען אזעלכע אבער ניט פערהאן אויף דער היגער אידישער נאס, חוץ דער אידישער סאציאליסטישער ארגאניזאציע, וועלכע וועט זיך אין די וואהלען ניט בעטהייליגען.

פערהאן דא, א אידישע ארגאניזאציע פון די קאנסערוואטיוען, אבער יענע לעבט נאר אינ'ם אזענד, ווען מען דארף ערוועהלען א פרע־זידענט, אין אנדערע טעג אבער איז זי א טויטער בוכשטאב.

ווילען די טאראנטער אידען ערוועהלען אן אייגענעם פערטרעטער צו דער אנטאריער לעדזישסלייטשור, דאן מוזען זיי צוערשט זעהן צו האב־בען דעם גוטיגען מאשין דערצו — אינ'ם יעצטיגען פאל איז עס א אידישע פאליטישע קערפערשאפט, אהן שום פארטיי־געהערינקייט, נאר וועגל־בע זאל האבען אלס צוועק פאר זיך דורכצופיהרען די ערוועהלונג פון א אידישען קאנדידאט.

אזא ארגאניזאציע מוז געשאפען ווערען, און געשאפען וואס שנע־לער, אויב מיר ווילען אז די אידען פון אנטאריא זאלען האבען א פערטרע־טער פאר אידישע אינטערעסען אין דער לעדזישסלייטשור פון אנטאריא.

אייער ענטפער?

צווישען די מלחמה־נייעס פון די לעצטע טעג, איז אויך דא פאל־גענדער בעריכט, וועלכער קומט פון מילאן.

"פון אונגארן ווערט אהער געמעלדעט, אז אין בראדי, וואו די רוסען ווערען ערוואַרטעט האט געהערשט א פאניק צווישען דער ציווילער בעפעלקערונג, וועלכע איז אויעזע אין גלות, אכטצעהן טויזענד מענשען זענען אויעזע פון דער שטאדט. אין בלויז הונדערט פאמיליען זענען אי־בערגעבליבען.

דער פאניק צושפרייט זיך אויך איבער גאנץ אונגארן אין אלע קרייזען, און מען אנטלויפט. אזוי טהיילט מיט ריכטער פעפענבערג פון דער שטאדט ראדאמין, אז די בעפעלקערונג פון די שטעדט האלט אין איין אנטלויפען, און א האלבער מיליאן פליכטלינגע פון דער בוקאווינא וואל־נערען זיך יעצט אין די ווילדער ארום די קארפאטען".

מיט 18 חדשים צוריק האט זיך דער "סטיעם ראלער" געקאלערט איבער יענעם געגענד. אין נאך היינט הערען ניט אויף אנצוקומען די טרוי־ערניג בעריכטען וועגען דער אידישער לאגע, וואס דאס האט פערארו־זאכט, אין יעצט ווידערהאלט זיך וויעדער דאס זעלבע, וואס דאס מיינט, אז די וואס האבען שוין איינמאהל זייער עקזיסטענץ פערלוירען און אלע קריעגס־שרעקען איבערגעלעבט, מוזען יעצט ווידער איבער־לעבען א מאמענט, ווען דאס לעצטע ביסעל ארימקייט זייערס ווערט פער־ניכטעט, און ווידער קומט זיי אויס צו לעבען אין ווילדער וואס דאס מיינט אן עפידעמישע איסשטארבונג פון פיעלע, איבערהויפט די קינדער

דארפען מיר דערצעהלען, אז א גרויסער טהייל, אויב ניט דער גרעסטער פון זיי אלע זענען אידען, אידען וועלכע האבען שוין איינמאהל דיעזע אלע מלחמה־מצפות איבערגעלעבט.

אידישע זיהן און טעכטער פון דער רוהיגער קאנאדע, וואס וועט אייער ענטפער זיין אויף דעם

וועט ניט א נייער שטראם פון נדבות פאר די מלחמה קרבנות אנהוי־בען זיין דער ענטפער?

פערגעסט ניט דיעזען ענטפער ביי קיין געלעגענהייט, ווייל נאר איהר קענט בעקומען דעם טויט, וואס וויל אלעס צושטערען.

דר. מאקס נארדיי

איינינגעס איבער דער ביאגראפיע פון דיעזען בעריהמטען אידישען געלעהרטען

לעצטענס זענען אין אידישען ווארט־נאל ערשיענען עטליכע ערטיקעלע אין בערוכטען וועגען נארדוים נבואה, וואס דער וועלט ערוואַרטעט פון דער מלחמה.

אויף דער ביטע פון פיעלע לעזער, וועלכע האבען אונז געבעטען, מיר זאלען זיי געבען עטוואס אויספירליכעס וועגען דאס לעבען פון דעם בעריהמטען אידישען דר. מאקס נארדוי, ברענגען מיר היינט פאלגענדען ביאגראפישען נאטיץ וועגען דיעזען אידישען געלעהרטען.

דר. מאקס נארדוי, איינער פון די גרעסטע אידען און בעריהמטעסטע שריי־בער און דענקער פון אונזער צייט, איז געבוירען געווארען אין בודאפעסט און נאגרן, דעם 29טען יולי, 1849.

זיינע עלטערן זיינען ארעם געווען זיין פאטער גבריאל זיערפעלד איז געווען רב אין פרייסען, אבער ער האט זיך בע־זשעט אין בודאפעסט און איז געווארען א פריוואט לעהרער. דעם ערשטען אונטער־ריכט האט דער יונגער מאקס געקראגען פון זיין פאטער וועלכער האט אים, אוב־טער אנדערעם געלעהרענט גריבש, לא־טיין און העברעאיש. ווען ער האט נעענ־דיגט דאס ארטיגע גימנאזיום, איז ער אריין אין דער אוניווערזיטעט וואו ער האט זיך געוויידמעט דער מעדיציניש־ער וויסענשאפט. אין דער זעלבער צייט האט ער זיך אויף שטארק בעשעפטיגט מיט ליטעראריש־היסטאריש וויסענשאפ־טען, וועלכע האבען עגאהט אן אונגעהייער גרויסען איינפלוס אויף זיין שפעטערער קאריערע.

אין יאהר 1863, ווען נארדוי איז נאך א שילער געווען, האט ער אנגעפאנ־גען זיין ליטעראַרישע טהעטיגקייט. אין זעלבען יאהר האט ער שוין געהאט אבגע־דרוקט מעהרערע ליעדער, עסעיס און ער צעהלונגען.

אין 1865, איז ער געווארען דער הויפט־מיטארבייטער פון א שיטונג מיט'ן נא־מען, 'דער צווישענאקט', מיט וועלכער ער איז געווען פערבונדען ביז ער איז אריין אין דער אוניווערזיטעט. אין דער גאנצער צייט וואס ער האט שטודירט איז ער געווען איינער פון די לייטענדע מיט ארבייטער אין דער גרעסטער ציטונג פון אונגארן 'עפסטער לאיד'. דאס האט געדויערט זעקס יאהר צייט.

אין יאהר 1873 האט ער געענדיגט דעם שטודיום און געקראגען דעם דיפלאם פון דאקטאר אין מעדיציין. נאכדעם איז ער אוועקגעפאהרען קיין ווינען, וואו ער האט אבגעריענט א יאהר צייט אין דער ארמעע אלס מיליטער דאקטאר, ווען דאס יאהר האט זיך געענדיגט, האט ער גע־מאכט א רייזע וואס האט געדויערט עט ליכע יאהר. אין דער צייט האט ער בע־זוכט דייטשלאנד, רוסלאנד, סקאנדינא־ווען, ענגלאנד, אייזלאנד, פראנקרייך שפאנען און איטאליען.

אין 1878 איז ער צוריקגעקומען קיין בודאפעסט, וואו ער האט פראקטיצירט מעדיצין און אין יאהר 1880 האט ער זיך אויף שטענדיג בעזוגט אין פאריז אלס פראקטיצירענדער ארצט.

מעדיצין איז אבער ניט געווען זיין איינציגע בעשעפטיגונג. ער האט א סך געשריעבען און האט זיך זעהר פיעל בע־שעפטיגט מיט ליטעראטור, פילאזאפישע בעטראכטונגען און ספעציעלע פסיכאלא־גישע שטודירען. בעת ער האט ארום געריזיט, האט ער געשריעבען פארעפאנ־דענטען פאר די בעריהמטע דייטשע צי־טונגען 'פראנקפורטער צייטונג', "פאס־שע צייטונג", "פעסטער לאיר" און וויי־נער מעדיציניש־ווארבענשריפט".

אין מאנכע פון דיעזע פארעפאנדענ־צען, האט נארדוי געלענט דעם פורא־מענט פאר מאנכע פון זיינע שפעטערע ווערק. אין דעם זעלבען יאהר וואס ער איז צוריקגעקומען קיין בודאפעסט, האט ער ארויסגעגעבען א ווערק פון דער אר־בעט פון יענער נענענד, וואו נארדוי